

דרוזי על דרוזים

כותב שורות אלה הוא בן העדה הדרוזית (הציון הוא לשם קביעת עובדה, ללא שמץ של גאווה). אין לו שפם מטופח, מעולם לא אהב מדים צבאיים, שומע קצת מוסיקה קלאסית, מצפנץ קצת על ההילה הקדושה של מסורת העדה, ובכל זאת — בן לעדה הדרוזית. קבוצת הדוברים שהופיעה בתוכניתו של אלי ניסן בטלוויזיה — „כניסה חופשית” — הינה המחשה טובה לרמות הדרוזי שלא הייתי רוצה לגלם אותה. השאלה מי יעץ לניסן לבחור באנשים אלה כדובריה ומשקפידרכה של העדה אינה מענייני כרגע. נעסוק איפוא במה שנאמר בתוכנית ו„בעובדות” שתוארו בה עליידי „הדוברים המקצועיים”.

לפני כן, כדאי לספר על מערכת הלחצים שהופעלה על ניסן ועורכי התוכנית, במטרה למנוע ולטרפד השתתפותם של שמאלנים, במרכאות ובלי מרכאות. סתימת הפיות ברשות-השידור הפכה כבר מזמן לנורמה מקובלת, בניצוחו של יוסף לפיד, שאורו המשתולל הביא חשיכה על פני הארץ.

למען ההגינות צריך להגיש, שחלק לא מבוטל מלחצים אלה מקורם דווקא בעסקנים עלובים של בני העדה עצמה. חברי-כנסת מסויים, שבהתערבותו הגסה ובנסיגותיו למצוא חן בעיני השלטונות, הירשה לעצמו ברוב חוצפתו להכתוב תנאים לעורכי התוכנית. הנה לפנינו מלך הדרוזים נוסח אריק-שורן-מלך-ישראל.

הדרוזי הציוני הינו מוצר חדש יחסית שקם לפני כחמש שנים. דומני שאין צורך להסביר מיהו החומר האנושי המבקש להתאים עצמו לנוסחת פלאים זו. לא פעם נתקלתי במבטי תמיהה והשתוממות מצד חברים יהודים: „דרוזי אפשר איכשהו להבין” נהנו לומר לי, „אבל ציוני”? אין פלא איפוא שהאיפיון העיקרי לחוג זה הינו רדידות רעיונית ואידיאולוגית, בתוספת התרפסות והתחסדות מן הסוג הזול ביותר. הפיתרון המוצע עליידי חוג זה הוא: דרוזים! קומו בהמוניכם, הכריזו על עצמכם כעל ציונים, וכל בעיותיכם תבואנה על פיתרון. מעניין! לרשום בבקשה את הרצפט.

מול עמדה זו שמענו את עמדתו של סלמאן נאטור, איש רק"ח, שהשמיע עמדה „קיצונית”. אפילו ניסן, שניסה לנווט את הדיון בצורה אובייקטיבית, לא יכול

עניין הייתי שואל את מר עבאס אם הוא מוכן להשיא את בתו ליהודי. אם יענה לי בחיוב (ובטוחני שיענה בשלילה) אני מבטיח לו שלא אנדה אותו.

קשה לאמוד את מיספר בני העדה הדרוזית בעולם. סביר להניח שהמיספר מתקרב למיליון. מתוכם חיים בארץ כ-40 אלף „הכמים”. כולם יודעים מאיפה באו, יודעים לספר „אמיתות היסטוריות” ויודעים לקבוע „בצורה מדעית”, ובהתאם למחקרים מוזמנים, מי הם ומהם.

מעניין אולי לספר עובדה פשוטה: עד שקמה המדינה, שאלת ערביותם של הדרוזים לא נאלצה לעמוד במבחן המציאות ולא היתה מוטלת בספק. היום, כל דרוזי המעיד על עצמו כלא-שמאלני וכנאמן למדינה (אולי סוף-סוף יקום מישוה ויאמר לי מהם הקריטריונים של נאמנות למדינה), מתכחש באופן אוטומטי לערביותו, הן במודע והן מתוך בריחה מעיסוק בסוגייה זו.

המסקנה המתבקשת מהגיגון עקום זה היא ששמאלני לא יכול להיות נאמן למדינה, שכלל ערביי ישראל אינם נאמנים למדינה, מכוח ה„אכסיומה” האו-מרת: ערבי ונאמנות למדינה כמהם כשני קווים מקבלי לים, שלעולם לא ייפגשו.

אגב, לא מזמן דן בית-הדין המשותף המחוזי בחיפה בעתירה של בחור דרוזי מעוספיה, שביקש פסק-דין הצהרתי המעיד עליו שהוא בן הלאום הערבי. לפי מיטב הבנתי וזכרוני בית-הדין השיטט לא מצא את עצמו מוסמך לדון בסוגיה זו. דבר זה אינו מונע, כמובן, מכמה „אינטלקטואלים” דרוזים לתת הכשר לעצמם ככרי-סמא, ובשם „המדע” לעסוק בשיכתוב ההיסטוריה.

ולבסוף, כמה מילים על ברית-הדמים בין היהודים לדרוזים:

מן הסתם, כל פעם שאני שומע מושג זה, רואה בעיני רוחי שני שבטים אינדיאנים או אפריקאים מפגרים, הכורתים ביניהם הסכם באמצעות חיתוך הוורידים ועירוב הדם. ללא הספק מחזה מרנין, למי שנפשו ננועה בסאדו-מוזיקים מן הסוג האפל ביותר. לאותם הדבקים במטרה זו ניתן למצוא מושג אחר, ללא קונוטציה שלילית ומבחילה. מי שמעוניין, יכול גם להסתייע באקדמיה ללשון העברית, שיש לה בוודאי מה להציע כאלטרנטיבה.

פרחאת פרחאת, דלית אל-כראל

היה שלא להגיב למשמע דבריו של נאטור במילים אלה: „טוב, ברור שזאת דעה חריגה ומבטאה השקפה פוליטית.” למרות שזה לא תפקידו של ניסן לחלק ציונים ולקבוע מה חריג ומה לא, אני רוצה להניח שדבריו נאמרו על רקע הלחצים שהופעלו עליו ונסיגונו לצאת את אלה שתבעו את סילוקו של נאטור וחבריו לדעה.

אין פירוש הדבר שאני מסכים עם כל מה שנאמר לגבי הדרוזי הערבי הפלסטיני, שצריך להיות במדינה חילונית דמוקרטית. ניתן, כמובן, להתווכח על אמרי תותה של טענה זו ועל האפקטיביות המעשית שבה. יחד עם זאת אין לעניות דעתי מקום להטלת ספק בכך, שמי שמעלה רעיון זה מתבסס על אמונה אידיאולוגית ערכית ולא על בסיס של חישובים ריווחיים אינטרסני-טיים.

דבריו של כמאל, על הפקעת קרקעות בגליל, נשמעו

אין לו שפם מטופח, אינו אוהב מדים ומאזין מעט למוסיקה קלאסית

כנים ואמיתיים והם נובעים מכאב עמוק. חלק גדול מהמשתתפים יכלו להישאר בבית ולפצח גרעינים מול מקלט הטלוויזיה. אך על דבר אחד לא הייתי מוותר: „הפסלים” ממשמר-הגבול היו די נחמדים. צריך להור-דות לתיפאורן על טעמו הטוב.

מר מויזי (וגאל) עבאס נהנה, כפי הנראה, עד מאד לשחק את התפקיד של כוכב מרכזי. בהופעה מלאת הערצה-עצמית וטיפה-על-הכתף סיפר כיצד עזר ליישוב יהודי עוד בהיותו בגיל 10, תוך כדי נטילת סיכונים. פיו המפיק מרגליות לא ידע שובע, ובתגובה על דבר אחד המשתתפים אמר: „התסכים להשיא את בתך לערבי”? זוהי דמוגוגיה זולה המעידה על אופיו של אומרה. ולפני שאני עונה למר עבאס, ברצוני לבקשו לחשוב על מיספר היהודים האשכנזים המסרבים לחתן את בנותיהם עם יהודים ספרדים. לגופו של

ויא דולורזה של הסטודנט הישראלי

בראש המוסדות להשכלה גבוהה לחתום ביחד על פנייה משותפת, שתקרא ליתר גמישות והתחשבות במערכת שירות המילואים של הסטודנטים. מעולם לא העלה מי מהם בני הממשלה את הבעיה במלוא חומריתה, כפי שנתקל בה הסטודנט. ייתכן ואין זה מעניינם. מגוביות, טכסים ויחסיר-ציבור חשובים אולי יותר מכמה אלפי סטודנטים האוכלים קש כל סמסטר.

מאה-ועשרים חברי-כנסת יושבים בבית-הנבחרים שלנו. אלפי בעיות מעסיקות אותם. אלפי שאילתות הם מגישים בכל מושב של הכנסת. לחלק מהם יש ילדים שהם סטודנטים, אך איש מהם עוד לא העלה את הדרשה לממש את המצב הקיים, להשתדל להימנע ככל האפשר מזימון סטודנטים לשירות מילואים בתקופת הלימודים, ולרכז שירות זה בתקופות החופשות. לא היה כמעט נושא שבו לא נגעו, התעסקו ודשו חברי-הכנסת במשך השנים, אך בנושא כאוב זה לא מצא אף לא אחד מהם צורך להתעסק.

גם הסטודנטים עצמם, דומה, מוכנים לשאת את העול עד קץ הימים. תחום שתינה אגודות הסטודנטים את הדעת לבעיה זו, תתארגנה למבאק משותף, תקיף ועקשני לשינוי המצב, הן מעניקות צילומי הרצאות במחיר מוול לסטודנטים השבים ממילואים. הסטודנט הישראלי הינו אולי היחיד בעולם המשלם עשרות אלפי ל"י כדי ללמוד מצילומים... כ-50 אלף סטודנטים יש במדינה, וחלק גדול מהם משרת במילואים, אך אף אחד לא קם.

גם התאחדות הסטודנטים הארצית קופאת על שמריה ומעבירה זמנה בעיסוקי פוליטיקה לשמה. עוד לא קם אף יו"ר אחד שהכריז כי מחשבנו של כל סטודנט המשרת במילואים בתקופת הלימודים ינוכה החלק היחסי של שכר הלימוד לאותה תקופה! כשישה חודשים בשנה מבלה הסטודנט בקמפוס. עבור תקופה זו הוא משלם שכר לימוד גבוה. אין כל סיבה הגיונית, המתקבלת עד הדעת, שתוכל להצדיק מצב שבו משלם סטודנט הנעדר מן הקמפוס לתקופות ארוכות, בכוח צו-המדינה, את מלוא שכר הלימוד כפי שחייב לשלם סטודנט שלא נקרא לשירות מילואים באותה התקופה. אך מעולם לא קם מישהו וקרא קריאה זו, וכך ממשיך הסטודנט היושב אישם במדים לשלם להנחלת האוניברסיטה עבור מה שאין היא נוטנת לו... ארוך מסלול היסורים, ארוכה רשימת האני-מאשנים, וכל שונתו הן מסכות המכסות את הפנים...

צבאי מאובק, ועתה הוא נשוי, ואולי כבר אב לתינוק פעוט, ושקוע בחובות אין-קץ, הודות למדיניות ממשלתו. במקרה הטוב יזכה סטודנט כזה במלגה בת כמה אלפי ל"י; חסרות משמעות מעשית. בחסד זה אמורים, לכאורה, לגמול לו על כל שנות אזרחותו הטובה. אך כמו לא די בשאר התלאות הצפויות לו, נאלץ הסטודנט הישראלי להתמודד תדיר עם אימת שירות המילואים הפתאומי. כמו זו הגורל, מגיעות מעטפות הנייר החום ברגע בלתי צפוי, תולשות אותו ממיסגרת לימודיו לתקופות ארוכות שאין להן תחליף.

לכאורה, כדי לסייע לפיתרון בעיה זו, הוקמה הוועדה לתיאום מילואים לסטודנטים, המשותפת לצה"ל ולמוסדות האקדמיים. מטרתה המוצהרת הינה הטי-פול בבקשות הדחיייה שאותן מפנה אליה הסטודנט, וסיוע עליידי הצעת פיתרונות אפקטיביים שיקלו עליו. אולם כפי שראים הדברים לא פעם על פני השטח, נראה שכאילו אין לאיש רצון ונכונות לעזור בצורה מעשית ויעילה; והרושם המתקבל עליידי הסטודנט הינו שאותה ועדה אינה רוצה או אינה יכולה להתמודד באמת עם בעיית השירות בזמן הלימודים. אחרת, כיצד ניתן להסביר מדוע סטודנט, הנקרא לשירות מילואים ארוך, שאינו דווקא פעילות מיבצעית או תרגיל שאינם סובלים דיחוי, ופונה ראשית אל יחידת המילואים שלו בבקשה לדחיייה מועד השירות לקיץ, וזכה לקבל תשובה סטנדרטית בנוסח „ננה עם בעיותיך לולת-ס"ם... כל שתעשה אז הולת-ס"ם יהיה אישורן של שתיים או שלוש חופשות בנות 48 שעות במשך כל תקופת המי-לואים. ייתכן ותופעה זו נדירה, אך ידועים מקרים של מפקדים שיתבו לכבד את המלצת הולת-ס"ם כלשו-נה, קיצצו וסירסו את החופשות שאושרו לסטודנט, וכך הוא „בילה” 30 יום באיזו עמדת-שמירה, בעוד שבקמ-פוס המשיכו החיים להתנהל על מי מנוחות. בתום החודש שבזבו הוא שב אל הקמפוס — סטודנט תועה. ביחידתו ודאי מעדכנים אז את המחשב. מיכסת המי-לואים השנתית נוצלה. אין חשש שתקוצץ מצבת כוח-האדם.

למרות שלכאורה אמורה היתה להיות טובת הסט-דנט עומדת תדיר בראש מעייניהם, לא קם מעולם אף זיקן, רקטור או נשיא אוניברסיטה חסוד, והרים קול צעקה. נראה, שמועלם לא חשבו אותם העומדים

לא אחת מתעורר הרושם, כי ציבור הסטודנטים בישראל משול לפרה חולבת, שרבים הם השולחים אצבעות חומדות אל עטיניה הצמקיים. במדינות הקרויות לעתים „נאורות”, מכירים בסטוד-נטים כבנציגו של דור העתיד של המדינה, עתודת המוחות ומאגר הטכנוקראטים, אנשי המדע והרוח. בהתאם לתפישה זו, משתדלים לאפשר לאותם צעירים החפצים בכך, להשלים את לימודיהם במיסגרת מאור-גנת היטב, מתוכננת ויעילה. בדרום-אפריקה, למשל, משלם סטודנט שכר-לימוד שנתי בסכום הנע בין רבע לשליש משכורת חודשית ממוצעת. במשך כל תקופת לימודיו לא יעלה איש על דעתו לנתקו לתקופה

הסטודנטים משולים לכרה חולבת שאצבעות חומדות עטיניה הצמקיים

ארוכה מספסל הלימודים לצרכי שירות מילואים, ולמותר אולי לציין, שאין צרכי הביטחון של דרום-אפריקה נופלים בהרבה מאלה של ישראל. באנגליה, לשם דוגמה, פטור סטודנט עד גיל 18 לגמרי משלום שכר לימוד. עד גיל 21 הוא נדרש לשלם סכום נמוך בהרבה מזה שנדרש לשלם סטודנט מבוגר. לעומת זאת משלם סטודנט זר, החפץ ללמוד דווקא באנגליה, סכום כפול מזה שמשלם סטודנט מקומי! נאמנים לסיסמה הישנה „עניי עירך קודמים”, מנסים היושבים שם בראשות המדינה לתת לאזרחיה את ההרגשה שמשלמתם אינה קבצן פושטיד, ולא רק לקחת היא יודעת אלא גם לתת... בישראל, לעומת זאת, משלמת הסוכנות מכספיה את הוצאות לימודיו וקיומו של סטודנט זר. הוא גם זוכה להעדפה בקבלה למעונות, למשל. בתום שלוש או ארבע שנות פרוזיטיות לשמה, אומר אותו סטודנט שלום יפה ומתקפל חזרה לארץ מולדתו. מי שחשב שיצליח להפוך אותו לעולה-חדש, ממשך ללכת בדרך הטעות העקלקלה שבה הלכו רבים לפנינו. ומנגד עומד הסטודנט הישראלי. זה שעבר את מסלול-היסורים המיועד לכל עזרי בגולו, בשעה שעמיתו בחו"ל חבש את ספסל הלימודים, בילה הוא באוהל